

**ÜLELIIDULINE POLIITILISTE JA TEADUSALASTE
TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING**

FILOSOOFIATEADUSTE KANDIDAAT

P. S. TROFIMOV

**SEMANTILINE IDEALISM —
IMPERIALISTLIKU REAKTSIOONI
IDEOLOOGILINE RELV**

Nr. 26 (186)

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1954

186 II
ÜLELIIDULINE POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHING

FILOSOOFIATEADUSTE KANDIDAAT

P. S. TROFIMOV

SEMANTILINE IDEALISM —
IMPERIALISTLIKU REAKTSIOONI
IDEOLOOGILINE RELV

EESTI NSV POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE
LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJÄANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS · TALLINN 1954

TRU Raamatukogu

*Ühingu Kesklektoriumis Moskvas peetud avaliku loengu
stenogramm.*

Originaali tiitel:

П. С. Трофимов.

СЕМАНТИЧЕСКИЙ ИДЕАЛИЗМ — ИДЕОЛОГИЧЕСКОЕ
ОРУЖИЕ ИМПЕРИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕАКЦИИ

Издательство „Знание“ Москва 1954

Tõlkinud K. Mets

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

25693

ARHIIVKOGU

Pärast Teist maailmasõda muutusid Ameerika Ühendriigid maailma reaktsiooni ja agressiooni keskuseks. Ameerika imperialism püüab kehtestada oma maailmavalitsemist.

Selle meeletu eesmärgi elluviimiseks kasutab ta kõiki kaasaegse kodanluse ideoloogilises arsenalis olemasolevaid abinõusid: reaktsioonilist filosoofiat ja sotsioloogiat, laostunud antirealistlikku kunsti ja kirjandust, Vatikani, siionismi ja muud.

Suurt osa selle ülesande lahendamisel etendab kaasaegne idealistlik filosoofia. Olles reaktsioonilise kodanluse mürgitatud relvaks, mälub ta vanu, hallitanud argumente, mis on suunatud materialismi ja teadusliku tunnetamise, demokraatia ja progressi vastu. Luues arvamuste, filosoofiliste suundade, koolkondade, vaatekohtade jne. näiliku võitluse omaenda leeris, tungib ta jultunult kallale materialistlikule maailmavaatele, dialektilisele ja ajaloolisele materialismile. Jõuetu vihavaen marksismi-leninismi vastu ühendab praegu kaasaegse idealistliku filosoofia kõiki koolkondi, pisikoolkondi ja voolusid. Pragmatistid ja kriitilised realistid, personalistid ja neotomistid, eksistentzialistid ja intuitivistid, loogilised positivistid ja semantikud on subjektiivse idealismi — teaduse ja dialektilise materialismi surmavaenlase — mitmesuguste voolude esindajaiks. Kõik nad püüavad õõnestada teadusliku tunnetamise aluseid, kõigutada töötajate usku kapitalismi hukkumise paratamatusse ja sotsialismi võidusse.

Käesoleval ajal on subjektiivne idealism idealismi kõige enam levinud eriliigiks. Erinevalt objektiivsest idealismist, mis tunnustab kõige eksisteeriva põhialusena ideed, vaimu, jumalat, kuulutab subjektiivne idealism maailma kas inimese aistingute kompleksiks või tema teadvuse tegevuse tulemuseks. Subjektiivne idealism on idealismi kõige rafineeritum vorm, sest ta maskeerib end teaduseks ja terveks

mõistuseks. Kuid tegelikult on ta teadusele vaenulik, sest ta eitab looduse objektiivsete seaduspärasuste olemasolu, hülgab otsustavalt objektiivsuse idee enese.

Kiskudes inimese lahti tema elu materiaalistest, ajaloolistest tingimustest, käsitab subjektiivne idealism teda mitte kui elavat olendit, millel on keha ja mis allub looduse objektiivsetele seaduspärasustele, vaid kui üksnes aistingute, kujutluste ja teadvuse kandjat. Nende aistingute, teadvuse abil loob inimene, nagu mõtlevad subjektiivsed idealistid, maailma — looduse ja ühiskonna. Objektiivne maailm, mis eksisteerib enne inimest ja temast sõltumata, esineb subjektiivsete idealistide ettekujutuses kui midagi sekundaarset psüühilise suhtes, inimese subjektiivse teadvuse suhtes. On loomulik, et subjektiivne idealism viib solipsismile — üksnes subjekti reaalse olemasolu tunnustamisele, kes oma tahte kohaselt loob kõik teda ümbritseva.

Selle absurdse filosoofia naeris veel XVIII sajandil välja suur prantsuse materialist Diderot. Ta nimetas seda ekstravagantseks filosoofiaks, mille võisid luua ainult pimedad või hullumeelsed. Subjektiivse idealismi mõttetust paljastab täielikult inimkonna kogu ajalooline praktika, tööstus, eksperiment, teadus. Nad näitavad, et maailm eksisteerib objektiivselt, sõltumata inimeste tahtest ja teadvusest. Oma aistingute, kujutluste, mõtlemise abil ei loo inimene maailma, vaid tunnetab seda. Tuues esile looduse objektiivseid seaduspärasusi, avaldab inimene sellele mõju. Ta korraldab seda ümber, vastavalt oma vajadustele tema seaduspärasuste tunnetamise ja kasutamise, mitte aga nende ignoreerimise teel.

Nagu oli juba mainitud, esineb subjektiivne idealism kõige mitmekesisemates vormides. Üheks tema kaasaegseks vormiks on filosoofia, mis kannab nimetust semantiline, või lihtsalt semantika.

Oma nimetuse sai semantiline subjektiivne idealism sõnast «semantika» (vana-kreeka *Semanticos* — tähendav). Seda kapitalistliku süsteemi languse ja lagunemise ajastu kodanliku idealistliku filosoofia moodsat koolkonda ei tohi ära segada teaduse — semantikaga, mis tekkis XIX sajandi teisel poolel ning on keeleteaduse üheks tähtsaks osaks, mis uurib sõnade ja väljenduste mõttelist külge. Semantikal kui kaasaegse subjektiivse idealismi eriliigil ei ole midagi ühist semantika kui teadusega. Semantika kui keeleteadus uurib sõnade tähenduse muutumise protsessi

seoses ühtede või teiste ühiskondlik-ajalooliste tingimuste muutumisega. Semantiline filosoofia seab oma eesmärgiks roiskuva kapitalismi alustugesid kaitsjatele millegipärast vastuvõtmatuiks muutunud sõnade ja mõistete tähenduse moonutamise. Selle filosoofia ülesanne seisab selles, et moonutada ja segi ajada kõik filosoofia, poliitökonoomia, poliitika, õiguse, moraali põhiküsimused, juhtida intelligents skolastiliste targutuste ja sofismide valdkonda, mis semantikute arvates suudavad põhjendada seda, et kapitalism on vankumatu ja igavene. Sellega püüavad semantikud osutada aktiivset abi rahu, demokraatia ja sotsialismi vaenlastele.

Suurima leviku sai see filosoofia Ameerika Ühendriikides. Seal ilmub rahvusvahelise semantikute liidu ajakiri, mis kannab mõttetut nimetust «E. T. C.» (mis tõlkes tähendab «J. N. E.» — «Ja nii edasi»). Semantiline faud on ajanud sügavad juured kapitalismimaade ideoloogia mitmesugustes valdkondades. Ta on tunginud teadusesse ja kunsti, õigusesse, moraali ja esteetikasse. Semantismi peamised esindajad Carnap, Koržibski, Wittgenstein, Ogden, Hayakawa, Chase on tihedalt seotud kaasaegse subjektiivse idealismi sellise eriliigiga, nagu seda on loogiline positivism, mille äärmiseks väljenduseks ongi semantika.

Kogu maailmas tuntud inglise teadlane, kellele anti rahvusvaheline Stalini rahupremia, J. D. Bernal ütleb, et uusima müstitsismi, loogilise positivismi ja semantika ülesandeks on juhtida suurema osa inimeste tähelepanu eemale kapitalismi sotsiaalsetest ebaõiglustest, muuta töötajad reaktsiooni kuulekaks tööriistaks. Semantika, nagu näitab teine suur inglise filosoof-kommunist M. Cornforth, on kaasaegse kodanluse kõige reaktsioonilisema filosoofia osaks, mille mitmesugused koolkonnad ja pisikoolkonnad on kontsentreerunud nüüd Ameerika Ühendriikides. Kõigil nendel koolkondadel on kogu nende välise erinevuse juures ühine see, et nad ustavalt teenivad monopoliste. «Kõik nad», ütleb Cornforth, «eitavad inimliku teadmise laiahaardelisust ja jõudu, kinnitades teaduse piiratust, mõistuse jõuetust, objektiivsest reaalsusest mõistliku arusaamise võimatust, ühiskondliku progressi illusoorisust... kõik nad ühinevad obskurantismi ühises propagandas, jutlustades tõe suhtelisust, universumi saladuslikkust ja mittetunnetatavust... kõik nad väljendavad ühist vaenulikkust materialismi vastu.»

Kapitalistlike maade eesrindlikud teadlased ja filosoofid paljastavad semantismi vaenulikkust teaduse ja ühiskondliku progressi vastu. Nad näitavad, et semantikud oma arvukate ja ulatuslike arutlustega abstraktsete mõistete illusoorsusest, segadusest (mida semantikud ise välja mõtlesid) keeles kui sotsiaalsete korratuste ja konfliktide näiliselt peamistest põhjustest mätsivad kinni kapitalistliku süsteemi sügavaimad pahed, laimavad rahu, tõelise teaduse, demokraatia ja sotsialismi eest võitlejaid.

Semantikud — filosoofia ja teaduse likvideerijad

Filosoofia kogu ajaloo kestel toimub pingeline ja äge võitlus kahe põhilise suuna vahel filosoofias — materialismi ja idealismi vahel, mis peegeldab parteide ja ühiskondlike klasside võitlust. Mingisugused katsed varjata seda võitlust mingi keskse joone leiutamise abil filosoofias, mis näiliselt seisaks materialismist ja idealismist kõrgemal, ei andnud ega saanudki anda mingeid tulemusi. Katset väljuda nende kahe põhilise filosoofilise suuna piiridest nimetas Lenin «leplaslikuks šarlatanluseks», mille ülesandeks on varjata idealismi teadusevastast olemust arutlustega materialismi ja idealismi ühendatavusest mingisuguses kõrgemas filosoofias. Sellise šarlatanluse viimaseks sõnaks ongi semantiline subjektiivselt-idealistslik filosoofia.

Semantikute seisukohalt on filosoofia põhiküsimus: mis on primaarne, kas materia või vaim, «metafüüsiline» küsimus, s. o. tal ei ole tähtsust «positiivse filosoofia» jaoks, ning vaidlus selle üle on vaidlus sõnade üle, millel ei ole tähendust.

Semantikud püüavad seda küsimust täielikult likvideerida. Nende «uudsus», võrreldes teiste mineviku ja kaasaja subjektiivselt-idealistslike koolkondadega, seisab käesoleval juhul selles, et nad kuulutavad filosoofia põhiküsimuse lihtsalt olematuks, muudavad selle küsimuseks sõnadest.

Võitlust küsimuse ümber, mis on primaarne, kas materia või teadvus, käsitlevad semantikud kui mõttetut võitlust. Pole olemas filosoofilist küsimust vaimu ja materia vahekorra, kinnitab inglise semantik Ayer, on vaid lingvistlik küsimus mõningate sõnade kindlaksmääramisest, mis tähendavad mitmesuguseid loogilisi konstruktsioone. «Me hülgasime teesi füüsilise maailma reaalsusest,» ütleb

Carnap, «kuid me ei hüljanud teda sellepärast, et ta on vale, vaid tema mõttetuse pärast, täpselt samuti, nagu me hülgame tema idealistliku antiteesi. Me ei kinnita ega eita neid seisukohti, me heitsime kõrvale küsimuse tervikuna.» Kõik arutlused väljaspool subjekti aistinguid asuvast tegelikkusest, maailmast, kuulutavad semantikud pseudoarutlusteks. «Ükski väide, mis käib igasuguse võimaliku aistingulise kogemuse raamidest väljuva «reaalsuse» kohta, ei saa omada mingisugust tõelist tähendust,» ütleb Ayer. Kõigi nende väidete aluseks, nagu kinnitavad semantikud, on ainuüksi mõttetud sõnad, millised käivad ainult iseenda kohta. «Minu keele piirid tähendavad minu maailma piire», ütleb L. Wittgenstein.

Kui loogilised positivistid, olles subjektiivse idealismi sellise vormi, nagu seda on mahhism, otseseiks jätkajaiks, näevad filosoofia peamist ülesannet mõistete ja arutluste analüüsis, mis on lahti kistud reaalsest tegelikkusest ja vabastatud igasugusest materiaalsest sisust, siis semantikud, minnes loogilistest positivistidest «kaugemale», asendavad nende mõistete analüüsi tingmärkide, sõnade, mis ei tähenda mitte midagi muud kui iseendid, analüüsiga. Nende sõnade analüüsi kuulutavad semantikud filosoofia ainukeseks ülesandeks.

Püüdes likvideerida filosoofiat, võltsivad semantikud tema sisu, moonutavad filosoofia ainet ennast.

Nad kinnitavad, et filosoofia aineks ei ole looduse ja ühiskonna arenemise põhilised seadused, vaid... keel, kõne süntaktiline ehitus. Üks semantilise filosoofia «raja-jaid» Wittgenstein peab näiteks filosoofiat keele kriitikaks, Carnap aga kinnitab, et kõiki kaasaegse filosoofia probleeme tuleb käsitleda kui süntaktilisi probleeme. Sellest järeldub Carnapi arvates see, et filosoofia pole midagi muud kui keele loogiline süntaks.

Semantikud püüavad keelest välja tõrjuda kõik, mis kas või kaugemas mõttes meenutab reaalselt maailma. Sel eesmärgil kutsub näiteks Whitehead oma raamatus «Protsess ja reaalsus» filosoofe üles keelduma tarvitamast selliseid sõnaliike, nagu nimisõnad, omadussõnad ja pöörd sõnad, kuna nad väljendavad reaalsuses eksisteerivaid asju, nähtusi ning seoseid nende vahel. Nimisõnade, omadussõnade jne. asemel teeb Whitehead ettepaneku kasutada tema enda poolt leiutatud kategooriaid. Nende kategooriate (Whitehead loetleb neid ligi 45) ülesanne seisab selles, et kis-

kuda keel lahti objektiivsest reaalsusest, võtta temalt tegelik sisu ja mõte, asendades tõelised, ajalooliselt kujunenud rahvuskeeled Whitehead'i enda poolt väljamõeldud keelega. Whitehead'ile kaasa lauldes kuulutab rahvusvahelise semantikute häälekandja «E. T. C.» peatoimetaja Hayakawa, et objektiivse vastuseadmine subjektiivsele on «filosoofiline tragöödia», «mis varjutab meie põlvkonna eest teaduslike seisukohtade tähtsad karakteristikad». Materiaalse maailma reaalselt eksisteerivad esemed viib ta tagasi subjektiivsele kogemusele, looduse ja inimeste ühiskondliku elu objektiivsed seadused aga kuulutab ta tühjade abstraktsioonide paraadiks ilma «referendita», s. o. ilma et nendele vastaks miski, mis asub väljaspool subjekti ja tema keelt.

Heites kõrvale filosoofia põhiküsimuse või viies ta tagasi küsimusele sõnadest, nimetustest, terminitest, mitte midagi kajastatavatest märkidest, deklareerivad semantikud, et «kõik traditsioonilised filosoofia probleemid on semantiliselt seisukohalt mõttetud». Nii näiteks ruum ja aeg, liikumine ja paigalseis jt. — kõik see pole, nagu kinnitavad semantikud, reaalse tegelikkuse eksisteerimise objektiivsed vormid, vaid sõnad, sõnad ja veel kord sõnad, millel pole mingisugust mõtet. Selles kategoorilises ruumi, aja ja teiste materia eksisteerimise objektiivsete vormide reaalsuse eitamises käivad semantikud Berkeley, Hume, Kanti, mahhistide ja teiste XVIII—XIX sajandi subjektiivsete idealistide jälgedes.

On teada, et kaua aega enne semantikuid arvas subjektiivne idealist I. Kant, et ruum, aeg jms. reaalselt, väljaspool inimest ei eksisteeri, vaid nad on loodud ainult inimliku vaatlemisvõime poolt.

Mahhistid ja empiriokriitikud, jätkates oma õpetajate Hume, Berkeley ja Kanti teadusevastaseid traditsioone, kuulutasid ruumi ja aja aistingute ja tujude organisatsiooni subjektiivseteks vormideks. «Me ei või kinnitada,» ütleb mahhist Karl Pearson, «et ruumil ja ajal on reaalne eksistents; nad ei asu asjades, vaid meie poolt asjade tajumise viisis.»

Need subjektiivselt-idealistikud väljamõeldised ruumi, aja jms. suhtes viisid semantikud täieliku absurdini: nad kuulutasid ruumi ja aja inimese keele loominguks, inimeste sõnadeloomise tulemuseks. Nende seisukohalt eksisteerivad ruum ja aeg vaid niivõrd, kuivõrd eksisteerivad sõnad:

«ruum» ja «aeg». See semantikute koletislik sonimine on ammu ümber lükatud inimeste ajaloolise praktikaga, mis toimub, nagu teada, mitte sõnalises, puhtalt lingvistlikus ruumis ja ajas, vaid reaalses ruumis ja ajas: reaalsel põldudel ja reaalses linnades, reaalselt kulgeva päeva, nädala, kuu, aasta jne. jooksul. Ja see on iseendastmõistetav, sest maailmas pole midagi peale liikuva materia, mis ei saa liikuda teisiti kui objektiivselt eksisteerivas ruumis ja ajas.

Heites kõrvale filosoofiliste terminite «ruum» ja «aeg» reaalse sisu, arvavad semantikud, et ka igasuguste teiste teaduslike filosoofiliste terminite taga pole mingisugust reaalses sisu. Need terminid, väidavad semantikud, on ainult mõttetud häälikuühendid, nii öelda, tühi õhuvõnkumine. Nende terminite ja üldse sõnade abil, ütleb semantik Korzilski, võib rääkida ainult sõnadest, mitte aga sellest «miskist», mis seisab nende sõnade taga.

Viia kogu meid ümbritsev maailm tagasi ainuüksi mõtetute sõnade kogusummale, kinnitada, et mõtlemise aineks on sõnad ja ainult sõnad, — see on kõige õigem ja ökonoomsem filosoferimise viis, kinnitavad semantikud. Nad restaureerivad vana mahhistliku printsiibi mõtlemise «ökonoomiast», missuguse printsiibi järgi on vaja keelduda tegelikkuse objektiivse eksisteerimise tunnustamisest ja mõelda ainult mõtlemisest enesest. Seda «printsiipi» on semantikud «täiustanud», kuulutades, et on vaja mõelda ainult sõnadest, mis nende seisukohast lähtudes ei väljenda mingisuguseid mõtteid ja seda enam mõtteid objektiivselt, reaalselt tegelikkusest.

V. I. Lenin paljastas oma geniaalses teoses «Materialism ja empiriokrititsism» täielikult subjektiivselt-idealistsliku printsiibi mõtlemise «ökonoomiast». Ta näitas, et idealistide arutlused mõtlemise «ökonoomiast» taotlevad ühte eesmärki — maha teha materialismi ja kinnitada idealismi. Asi pole mitte selles, kas inimene mõtleb «ökonoomselt» või «mitteökonoomselt», vaid selles, kas ta õigesti või valesti peegeldab reaalses tegelikkust oma peas. «Inimese mõtlemine on siis «ökonoomne», kui ta peegeldab õigesti objektiivset tõde, ja selle õigsuse kriteeriumiks on praktika, eksperiment, tööstus.»¹

¹ V. I. Lenin, Teosed, 14. kd., lk. 152.

Kriitika, mida tegi Lenin mahhistliku väljamõeldise — mõtlemise «ökonoomia» suhtes, on täielikult rakendatav ka semantika kohta. Koletuslik sõnade müstika, milleni ei jõudnud isegi mineviku kõige äärmisemad idealistid, müstika, mis lahustab kogu tegelikkuse sõnades, — selline on semantilise mõtlemise «ökonoomia» tulemus.

Semantilisel müstikal pole mitte ainult oma klassijuurred, vaid ka gnoseoloogilised juured, mis peituvad inimese tunnetuse iseärasustes enestes. Fragmendis «Dialektika küsimusest» paljastas V. I. Lenin igasuguse idealismi gnoseoloogilised juured. Ta näitas, et filosoofiline idealism on ühe tunnetamise külje, joonekese, serva ühekülgne, suurendatud ülespuhumine, ülespaisutamine absoluudiks, mis on loodusest lahti kistud ja jumalastatud. «Sirgjoonelisus ja ühekülgsus, puisus ja rutiin, subjektivism ja subjektiivne pimedus, — siin ongi idealismi gnoseoloogilised juured.»¹

Semantikud, olles idealistid, lahutavad keele mõtlemisest, mõtlemise aga — reaalsest tegelikkusest, püüavad tõestada, et sõna, keel kujutavad endast mingisugust iseseisvat loovat olemust, kuna tegelikult keel on mõtte vahetuks tegelikkuseks, inimeste suhtlemise vahendiks. Lahutades keele mõtlemisest, muutes ta sisu kaotanud sõnade kogusummaks, kuulutavad semantikud seejärel viljatud keelelised varjud kogu olemasoleva loojateks, kõigi põhialuste põhialuseks.

Sellel teoreetilisel moonutusel on siiski ka täiesti kindel poliitiline mõte.

Imperialistlik kodanlus on huvitatud tõe vassimisest, tegelikkuse tõelise pildi ähmastamisest, tema objektiivsete seaduspärasuste moonutamisest. Moonutades reaalseid tegelikkuses olemasolevaid suhteid nende tagasiviimise teel üksnes keelelistele märkidele, propageerivad semantikud aktiivselt jultunud idealismi, sõnade müstikat. Sõna on nendel jumalaks, tegeliku maailma demiurgiks (loojaks). See filosoofia propageerib sisuliselt «Apokalüpsise» müstikat, kus kinnitatakse, et alguses oli sõna ja sõna oli jumal. Semantikud äratavad ellu teaduse poolt juba ammu paljastatud keskaja harimata inimeste naiivset usku sõnade nõiduslikku jõusse, mis nagu suudaksid luua seda, mida inimene soovib, ja hävitada seda, mida ta ei soovi. Muinas-

¹ V. I. Lenin, Filosoofilised vihikud, Gospolitizdat, 1947, lk. 330 (v. k.).

jutte inimese surmast, ülestõusmisest, inimeste muutumisest loomadeks, lindudeks ja puudeks näiliselt sõnade mõjul esitavad nad kindla tõena.

Semantiline filosoofia, olles teaduse ja materialismi veri-vaenlane, esineb äärmise skeptitsismi, agnostitsismi ja sofistika kuulutajana.

Semantikute seisukohast lähtudes on maailm, mida nad kujutavad inimese subjektiivse kogemuse kogusummana ja lõppkokkuvõttes sõnade ja märkide kogusummana, tunnetamatu, ja tema suhteid ei saa väljendada sõnades. Sõnad ei ole semantikute kinnituse järgi mõtete väljendamiseks, mis peegeldavad objektiivset maailma, sõnad on võimelised mõtteid ainult moonutama. Semantikud kordavad antiiksete skeptikute ja agnostikute väiteid, kes kinnitavad, et kui isegi inimene ka oleks võimeline tunnetama midagi, siis ei suudaks ta kunagi oma mõtteid kõne abil väljendada.

Hoolimata sellest on semantikute agnostitsismil mõned jooned, mis teda eraldavad mineviku agnostitsismist ja eelkõige XVIII sajandi — Hume ja Kanti agnostitsismist.

Teatavasti kuulutas Kant, et me ei tea mitte midagi sellest, millised on asjad iseenesest, «vaid me teame ainult nende nähtumusi, s. o. kujutlusi, milliseid nad meis loovad, mõjudes meie tundeorganitele». Pärast Kanti läksid uuskantlased, mahhistid, loogilised positivistid ja teised subjektiivse idealismi kodanliku reaktsioonilise filosoofia esindajad «kaugemale», kuulutades, et mitte mingisuguseid asju iseeneses väljaspool inimest ei eksisteeri, et maailm on üks üldine subjektiivse mõtlemise (inimlikule tunnetusele kättesaamatu aistingu, kujutluse) sfäär. Liitudes vahetult mahhistide ja loogiliste positivistidega, tegid semantikud veel ühe sammu «edasi», kuulutades, et kõik eksisteeriv on mitte üksnes absoluutselt tunnetamatu, vaid ka inimese kõnes väljendamatu.

Soovides iga hinna eest hävitada materialistlikku filosoofiat ja teadust, teostavad semantikud pealetungi teaduse kõige üldisematele mõistetele, mõtlemisele üldse. Inimese poolt üldiste mõistete moodustamises näevad semantikud mitte inimliku mõtlemise pikaajalise arengu ja suurte edusammude tulemust, mis on leidnud oma väljenduse ja kinnituse sõnades ja sõnade ühendamisest kõnes, vaid inimeste suurimate eksimuste allikat, kõigi inimlike viletsuste ja pahede alust. Semantikud püüavad täielikult

eitada üldisi mõisteid (mõisteid ja kategooriaid, teaduse seadusi jne.), mis moodustavad igasuguse inimliku mõtlemise vajalikud vormid, võtta nendelt mõistetelt igasugune tunnetuslik tähtsus, ajada nad välja loodusteadusest, ühiskonnateadustest jne. Selles suhtes jätkavad nad kesk-aegse nominalismi traditsioone, mille järgi üldised mõisted on puhttingmärgid, mis ei peegelda mitte midagi reaalselt, samuti ka Berkeley ja mahhistide subjektiivse idealismi traditsioone, kes eitasid üldist materia mõistet, viies materia tagasi subjekti aistingute kompleksile. Semantikud tõid mineviku subjektiivse idealismi seisukohti veelgi enam esile, väljendasid neid kõige avalikumalt ja häbitumalt. See fakt, et inimesed kasutavad üldisi mõisteid «on ainult sõnalise keele mittetäiuslikkuse, s. o. tema mitterahuldava süntaktilise struktuuri tulemus», kinnitab semantik Carnap. Artiklis «Psühhoanalüüs ja üldine semantika» kirjutab semantik J. D. Glücksberg, et mõisted, nagu «raha», «kommunism», «demokraatia», «vabadus», «edu» on sõnad, mida me kasutame, püüdes seletada «reaalsuse maailma», kuid tegelikult olevat nad kõige tõsisemaks takistuseks selliste katsete teostamisel.

Tehes teadusele ettepaneku keelduda üldistest mõistetest, esinevad Glücksberg ja tema kolleegid kui teadusliku tunnetamise õelaimad vaenlased, agnostitsismi halvima liigi jutlustajate osas, mis püüab legaliseerida inimese jõuetust looduse ja eriti ühiskonna seaduste ees.

Teaduse ja filosoofia ajalugu näitab, et üldiste mõistete tekkimine üldse ja eriti teaduse üldiste mõistete tekkimine, olles kogu inimkonna pikaajalise ajaloolise arenemise tulemuseks, annab tunnistust ülisuurtest edusammudest tema poolt reaalse tegelikkuse — looduse ja ühiskonna tunnetamise alal. Mõistes üldistab inimene maailma tundmaõppimise tulemusi, heidab kõrvale mitteolulise, juhusliku ja kinnitab olulise, peamise, vajaliku, seaduspärase. Nii näiteks materia mõiste, mille vastu võitlevad kõik idealistid, on, nagu märgib Engels, üldistus, milles me resümeerime mitmesuguseid tunnetega tajutavaid esemeid kooskõlas nende üldiste omadustega. Selleks üldiseks kõigi mitmekesiste asjade ja nähtuste jaoks, materia liikumise mitmesuguste vormide jaoks on see, et materia on objektiivne reaalsus, mis on antud inimestele aistingutes.

«Materia, looduseaduse abstraktsioon, väärtuse abstraktsioon jne., ühe sõnaga, kõik teaduslikud (õiged,

tõsised, mitte mõttetud) abstraktsioonid peegeldavad loodust sügavamalt, õigemini, *täielikumalt*,»¹ ütleb Lenin. Tunnetamise liikumise protsess konkreetset abstraktsele, mis toimub alati keelelises keeles, peegeldub keele muutumistes, üha enam üldisemate, abstraktsemate sõnade tekkimises, mis tähendavad mitte seda või teist üksikut eset või esemete liiki, mitte seda või teist üksikut nähtust või nende gruppi, vaid kõige üldisemaid omadusi, mis on omased paljudele esemetele ja nähtustele. Nii näiteks ei olnud ürgaegsetel rahvastel üldist sõna, mis oleks tähendanud puud (kui niisugust), selle eest oli palju sõnu, mis tähendasid neid või teisi üksikuid puid või nende gruppe. Sõna «baas», mis tähendab praegu alust, samuti aga ühiskonna majanduslikku korda, tähendas oma esialgsel kujul «sammu», siis «labajalga», «tuge» jne.

Kuid semantikud ei tunnista neid elementaarseid teaduse põhialuseid mõtlemise ja keele arenemisest. Üldisi mõisteid kuulutavad nad midagi niisuguseks, millel ei ole mingisugust sisu ega mõtet. Nii näiteks kuulutab ameerika semantik Stuart Chase oma raamatus «Sõnade türannia», et niisugused mõisted, nagu «õiglus», «demokraatia», «fašism», «kapitalism» ja paljud teised, ei oma mingisugust sisu ega vasta millelegi, mis asub neist väljaspool. Kõiki neid mõisteid, kinnitab Chase, mis on loodud meie pea poolt sõnade abil, püüab inimene «objektiviseerida» endast väljaspool, tõugates sellega end illusiooni kuristikku. Nii tekkivat semantikute arvates ekslik mõte selliste mõistete, nagu «õiglus», «demokraatia», «fašism», «kapitalism» jne. objektiivsest olemasolust. Kuid isegi «kõige võimsam mikroskoop ei suuda neid avastada...», ironiseerib Chase. Radikaalid vihkavad kapitalismi, kuid tegelikult nad vihkavad... ei midagi, kinnitab Chase. «Kapital on sõna... iialgi ei ole ta midagi valmistanud, iialgi pole ta midagi tarvitanud, iialgi ei vaja ta midagi. Proovige fotografeerida «kapitali» tegelikkuses.»

Nii jämedalt ja primitiivselt õiendab Chase arveid teaduse üldiste mõistetega ja teiste üldiste mõistetega. Mõistetevahelist seost, mis toimub mõtlemises ja loogikas mitmesuguste arutluste ja järelduste näol, ja mis peegeldab objektiivses tegelikkuses eksisteerivaid reaalseid seoseid, käsitlevad Chase ja tema kolleegid üksnes sõnade seosena,

¹ V. I. L e n i n, Filosoofilised vihikud, lk. 146 (v. k.).

loogikat aga — teadust õige mõtlemise seadustest, viivad nad tagasi märkide meelevaldse kombinatsioonile, mida nad nimetavad keele loogiliseks süntaksiks. Semantiliste häda-filosoofide jaoks eksisteerivad ainult subjekti üksikud aistingulised tajud, pole aga mitte midagi üldist, pole reaalse tegelikkuse seaduspärasusi, mida peegeldab teadus üldistuste, loogiliste järelduste, seaduste jne. näol. Üldisi mõisteid eitades eitavad semantikud ühtlasi nende kapitalismi objektiivsete seaduspärasuste tunnetatavust, mis paratamatult viivad ta hukkumisele. Ironiseerides üldise mõiste «kapital» üle, mis on, nagu Marx geniaalselt näitas, nende ühiskondlike suhete väljenduseks palgatöölise ja kapitalistide vahel, mis on kapitalistlikule ühiskonnale iseloomulikud, viies selle mõiste tagasi ainuüksi tühjale kõlale, mõnitab Chase teadust. Ta püüab kõige labasemal viisil õiendada marksistliku poliitilise ökonoomiaga arveid, kuulutades ta tähenduseta sõnade ja pseudomõistete kogumiks, ja püüab sellesamaga jätta töötajaid ideelise relvata nende võitluses reaalselt eksisteeriva rõhumise süsteemiga, s. o. kapitalistliku ühiskonnaga. Looduse ja ühiskonna objektiivsete seaduste olemuse tunnetamise asemel panevad semantikud ette lihtsalt kirjeldada nähtusi, mis toimuvad maailma pealispinnal; seda maailma käsitlevad nad kui inimese subjektiivsete tunnete ja üleelamuste andmeid. Semantikud arvavad, et igasugune teaduse katse väljuda inimese aistinguliste andmete piiridest, mida nad nimetavad «kogemuseks», niinimetatud reaalsuse maailma ei tähenda midagi muud kui «metafüüsikat», «hüpet teadmatusse». Siit järeldub, nagu väidab Ayer, et kõigi nende töö, kes püüavad tunnetada seda liiki reaalsuse olemust, oli pühendatud mõttetuste valmistamisele.

Kõik need semantikute arutlused, mida nad esitavad filosoofia viimase sõnana, on tegelikult vana subjektiivselt-idealistliku segapudru ümbermälumine, missugune segapudru oli valmistatud juba Berkeley, Hume, Kanti ja mahhistide poolt, selleks et likvideerida teadus — maailma tunnetamise ja ümberkujundamise võimsat relva.

Oma raamatus «Inimene müüdi vastu», tuues esile semantikute sõjakäigu mõtet teaduslike abstraktsioonide vastu, ütleb progressiivne filosoof Burrows Dunham, et niisuguste üldiste mõistete, nagu näiteks «kapitalism», «proletariaat» jt., hävitamise teel püüavad semantikud lepitada kapitalistliku ühiskonna peamisi omavahel vaenujalal seis-

vaid klasse, püüavad kujutada asja selliselt, et kõik nende vahel tekkivad konfliktid pole mitte klassikonfliktid, vaid lihtsalt üksikute inimeste vahelised vaidlused. Seepärast saab hõlpsasti kõiki neid konflikte, kinnitavad semantikud, inimeste endi või... politsei abil lahendada. Paljastades semantikute väite valelikkust selle kohta, et üldiste teaduse mõistete kasutamine maailma tunnetamiseks ja ümberkujundamiseks on vaid mõttetuse kasutamine, et progressiivsete jõudude võitlus kapitalismi vastu sotsiaalse progressi eest on ainult sõnalise segaduse tulemuseks, ütleb Dunham: «Reaalne maailm seab meie ette reaalsed probleemid, mis võimaldavad reaalseid lahendusi.» Kapitalistlikes riikides elavad inimesed peavad taastama oma elamud, mis on rüüstatud Teise maailmasõja tagajärjel, endid riietama ja toitma. On vaja vabastada asumaade rõhutatud rahvad, õiglaselt lahendada sõjajärgse rahvusvahelise poliitika põhiprobleemid jne. Võimatu on lahendada isegi tähtsusetut osa nendest probleemidest, märgib Dunham, «kui me lubame endile mõelda, et sõnad, mis neid väljendavad, on mõttetud ja asjatud». Kuid inimesed, rõhutab Dunham, ei või saavutada edu ka sellisel juhul, kui nad semantikute eeskujul hakkavad uskuma ka vastupidist mõttetust — nagu kõiki ühiskondlikke probleeme oleks võimalik lahendada (sealjuures hõlpsasti ja vabalt) keele lihtsa kohandamise teel. «Muidugi, keeleprobleem eksisteerib,» ütleb Dunham, «kuid mitte see ei ole meie peamiseks ülesandeks. On vaja täpset ja selget keelt, kuid mitte see ei ole meie lõplikuks eesmärgiks. Me peame mõistma, et me keel hakkab saama selgemaks sel määral, kuidas me lahendame objektiivsed, mittekeelelised probleemid, ja seni, kuni meil ei õnnestu neid lahendada, jääb meie keel lonkavaks ja ebaselgeks.»

Cornforth paljastab otsustavalt Chase'i, kes tõestab, et sellele, kes soovib vabaneda kapitalismi türanniast, ei saa soovitada mitte midagi paremat, kui vabaneda sõna «kapitalism» türanniast. Cornforth märgib, et «seal, kus on olemas tegelik türannia — monopolistliku kapitali türannia on aga küllalt reaalne — ei saa keegi talle osutada paremat teenet, kui öelda, et teda pole olemas, et see on lihtsalt fraas, ja et inimesi ei orjasta mitte teised inimesed, vaid nende poolt kasutatavad sõnad. Nimelt sellise teene osutab käesoleval ajal reaktsioonile semantika». Kapitalism pole fraas, vaid reaalsus. Seda tõestab kogu maailma aja-

lugu, ütleb Cornforth, alates feodalismi langusest ja lagunemisest kuni meie päevini. Et kapitalism pole lihtne sõna, vaid reaalsus, tunnevad enda nahal miljonid rõhutud ja ekspluateeritavad kõigis kapitalistlikes riikides ja asumaades. Need rõhutud ja ekspluateeritavad peavad kapitalismi vastu ägedat võitlust vabaduse, demokraatia ja rahu eest kogu maailmas. Selles võitluses on suur tähtsus semantikute — imperialismi ideoloogiliste kannupoiste paljastamisel.

Kaasaegsetes tingimustes tugevneb paljudes kapitalistlikes maades ja eelkõige Ameerika Ühendriikides poliitiline reaktsioon, kasvab fašism, mida imperialistid laiaulatuslikult kasutavad võitluseks töölisliikumise vastu ja uue maailmasõja vallapäästmiseks. Levitades fašismi, eitavad imperialistid rahvahulkade petmiseks silmakirjalikult tema olemasolu ja kasvamist. Ka siin tulevad semantikud imperialistidele appi, «tõestades» mitmesuguste sofistlike võtete abil, et reaalselt pole fašismi olemas, et see on ainult sõna, millel ei ole tegelikult mitte mingisugust sisu.

Välismaised eesrindlikud teadlased ja filosoofid, toetudes elulistele faktidele, lükkavad ümber kõik semantikute väljamõeldised, sealhulgas ka vabadusele, demokraatiale ja rahule tõsist ohtu kujutava fašismi reaalse olemasolu eitamine. Kaasaegsetes tingimustes koletisliku ulatuse võtnud demokraatia mahasurumise konkreetsete faktide varal Ameerikas, paljastavad ameerika kommunistid ja progressiivsed filosoofid semantikute väljamõeldisi, näitavad fašismi reaalselt ohtu Ameerika Ühendriikidele ja võitlevad fašismi vastu. Eesrindlikud Ameerika Ühendriikide kultuuri- ja teadusetegelased näitavad, et ameerika fašismi reaalsuse eitamine semantikute poolt on otseseks katseks fašismi kaitsta ja rahvast petta.

Oma raamatus «Maailma kapitalismi loojang» näitas William S. Foster, et kapitalismi ideoloogid Ameerika Ühendriikides õõnestavad ja nõrgestavad juba ammu ameerika rahva demokraatlikke traditsioone. «Demokraatiavastased tendentsid,» kirjutab Foster, «on märgatavalt tugevnenud pärast Teise maailmasõja lõppemist, see tähendab sellest ajast alates, kui ameerika kapitalism on alustanud ristsõda maailmavalitsemise pärast. Wall Street'i valutuslikud taotlused oma olemuselt nõuavad igal pool reaktsiooni ja fašismi vaimu levitamist. Imperialistlikud Ameerika Ühendriigid on muutunud rahvusvahelise fašismi peaorganisaatoriks.»

Suur tähtsus on semantikute poolt jutlustatava amoralismi paljastamisel.

Semantikud kinnitavad, et kõik eetilised mõisted on märgid, millel pole mingisugust objektiivset mõtet, märgid, milledesse erinevad inimesed võivad panna kõige erinevama mõtte. Sellepärast on semantikute arvates printsipiaalselt võimatu lahendada küsimust, mis on moraalne ja mis ebamoraalne, sest kõik need eetika mõisted on puhtinglikud ja täiesti suhtelised. Inglise semantiku Ayeri arvates öelda, et miski on hea, halb, õiglane, ebaõiglane jms., see tähendab mitte midagi öelda. Ignoreerides eetiliste mõistete objektiivset mõtet, püüavad semantikud hävitada inimlikke ettekujutusi tõeliselt moraalsest, mis on vastandlik ebamoraalsele, ning sellega õigustada seda äärmist amoralismi, millesse on vajunud valitsevad eksploatatorlikud klassid.

«Nii nagu kodanlik filosoofia on muutunud võimetuks andma mingisugust mõistlikku maailma seletust,» ütleb Cornforth, «osutub ta võimetuks andma ka mingisuguseid mõistlikke käitumisenorme. Kodanlus on faktiliselt lahti ütelnud igasugustest kõlblusnormidest; tal pole teist seadust peale võimu ja egoismi poliitika seaduse.»

Semantikute väljamõeldised keelest ilma mõtlemiseta ja mõtlemisest ilma keeleta

Keele lahutamine mõtlemisest ja mõtlemise lahutamine tegelikkusest on semantilise idealismi iseloomustavaks jooneks. Kõik semantikud spekulavad selle tõe abil, et sõna ja mõte pole üks ja seesama: ühte ja sama mõtet võib tähendada mitmesuguste sõnadega, tingmärkidega, iga mõte aga, nagu kinnitavad semantikud, pole reaalse maailma esemete kuju, vaid ainult mingisugune märk, hieroglüüf.

Edasi spekulavad semantikud häbitult selle üldtuntud tõe abil, mille järgi on lubatud sõnu ja asju samastada. Sellest õigest teesist teevad nad idealistliku järelduse, kinnitades, et sõnad ei väljendavat üldse mitte midagi niisugust, millel on suhteid asjadega: sõnad ei väljendavat mõtteid asjadest. Ainuke, mida sõnad võivad väljendada, on puhtsubjektiivsed tunded, millel pole mingisugust objektiivset sisu ega tähendust. Semantik Urban kinnitab,

et sõnal pole sugulust mitte mõtte ega nende reaalse sisuga, vaid ainult sellega, mida ta ise tekitab. Sõna loob mõtte ja oma objekti. Siit tuleneb loogiliselt, et iga inimene, kes oskab lobiseda, «tekitab» sellega juba mõtet. Lobasuud osutuvad semantikute seisukohalt kõige «mõtlevamateks» inimesteks. Mis siis, võib-olla on säärane idee semantikutele lohutuseks?

Visanud tegelikkuse ja mõtlemise oma filosoofia pardalt, lobisevad semantikud seejärel erakordse kergusega keele täielikust autonoomsusest mõtlemise ja tegelikkuse suhtes. Keele autonoomsuse tagajärjel mõtlemise suhtes, nagu väidab üks semantikustest, on keel «saanud pigemini takistuseks kui abiks suhtlemisel». Semantikud arvavad, et keel seab meie huultele ühed või teised sõnad, mis on oma mõttelt väga ebamäärased, või siis üldse ilma igasuguse mõteteta. «Meie kui inimlikud olendid oleme ühesuguselt vabad teostama ja manipuleerima, samuti ka oma sümbolite igasuguseid väärtusi omistama, nii nagu see meile meeldib,» ütleb Hayakawa. — «Inimesed juhinduvad alatasa oma tegevuses mitte mõtetest, vaid sõnadest, milledesse nad seavad täiesti erinevad mõtted, andes nendele täiesti meelevaldse tähenduse.» Mõtlemine ja keel sammuvad semantikute arvates kõrvuti, nagu paralleelsed jooned, mis ei ole teineteisega seotud: mõtlemine toimuvat nende seisukohast oma puhtas vormis, ilma keelelise materjalita, keel aga tegutseb omaette, nagu puhtsüntaktiline vorm, mis eksisteerib väljaspool igasugust mõtet. Jutlustades seda mõttetust, ei pööra semantikud tähelepanu sellele, et teaduse faktid lükkavad otsustavalt nende väljamõeldised ümber. Nad ignoreerivad näiteks seda silmanähtavat fakti, mis kinnitab dialektilise materialismi seisukoha tõepärasust keele ja mõtlemise ühtsuse kohta, mille järgi, hoolimata lauseehituse erinevustest erinevates keeltes, on nendes lauseehitustes palju ühist. See ühine on seletatav sellega, et mõtlemise vormid on kõigil rahvastel ühed ja needsamad.

Ammu möödunud aegadel, kui kodanlus oli veel suhteliselt progressiivseks klassiks, õpetasid tema ideoloogid seda, et mõtlemine ja keel on omavahel seotud, et sõnad pole mitte tühipaljad häälikud, vaid «on mateeria nimed». XVII sajandi inglise materialist Thomas Hobbes kinnitas, et keel, olles «inimese spetsiifiliseks iseärasuseks», on «inimeste poolt sisse seatud sõnade ühendus rea mõtete, s. o.

nende esemete kujutluste tähendamiseks, milledest me mõtleme». Teine sama sajandi inglise materialist John Locke ütles, et «sõnad — need on selle ideede tundelised märgid, kes neid kasutab». Inimene kasutab kõnet selleks, et teised temast aru saaksid. «Tema kõne eesmärk on see,» kirjutas Locke, «et häälikud teeksid kuulajale märkide vormis teatavaks tema ideed... Sõnad, mis on meelevaldsed märgid, ei saa olla nendeks, kui inimene rakendab neid temale teadmatute asjade kohta. See tähendab teha sõnad eimillegi märkideks, tähenduseta häälikuteks.»

See Hobbes'i ja Locke'i seisukoht tabab semantikuid mitte kulmu, vaid silma pihta.

Ammendavad tõendused semantilise filosoofia täielikust paikapidamatusest annab marksismi-leninismi teooria.

Dialektilise ja ajaloolise materialismi suured rajajad Marx ja Engels tõestasid ümberlökkamatult keele ja mõtlemise lahutamatu seost nii nende tekkimise ja arenemise käigus kui ka nende funktsioneerimise protsessis. Marx ja Engels näitasid, et «keel on sama põline kui teadvuski; keel just *ongi* praktiline, ka teiste inimeste jaoks eksisteeriv ja ainult sellesamaga samuti ka minu enda jaoks eksisteeriv tegelik teadvus, ja, nagu teadvus, tekib ka keel ainult tarvidusest, tungivast vajadusest teiste inimestega suhtlemiseks»¹.

Juba nendel aegadel, kui inimesed alles eraldusid looma seisundist, tekkis nendel vajadus üksteisele midagi ütelda. See vajadus viis selleni, et inimesel tekkis järk-järgult kõneorgan, võime hääldada artikuleeritult. Üheaegselt arenes inimeste ühises tööprotsessis ka inimlik mõtlemine. Iga uus samm edasi keele arenemises oli ühtlasi ka sammuks edasi mõtte arenemises. Ei mõtte ega keel pole moodustanud ega moodusta omaette erilist valdkonda. Nad mõlemad on, nagu märkisid Marx ja Engels, tegeliku elu väljendused.

Kritiseerides E. Dühringit, kes kinnitas, et tõeline mõtlemine on võimalik ainult tema täieliku isoleerituse korral keelest, märkis Engels sarkastiliselt, et kui Dühringil oleks õigus, siis osutuksid loomad kõige ehtsamateks mõtlejateks, kuna nende «mõtlemist» ei varjuta kunagi keele tüütav vahelesegamine. Ometi on hästi teada, et loomade

¹ K. M a r x ja F. E n g e l s, Teosed, IV kd., lk. 20—21 (v. k.).

«mõtlemine» ei ole suuteline tungima nende asjade ja nähtuste olemusse, milledega loomadel tuleb kokku puutuda oma elus.

Dühringi loorberid ei lase kaasaja semantikutel magada. Nii näiteks võitleb semantik Fife oma artiklis «Isiksus ja keel ühiskonnas» ilma sõnade ja häälikuteta keele loomise eest, vaikiva keele eest raadiolainete abil jne.

Arendades dialektilis-materialistlikku keele- ja mõtlemisteooriat, tõi J. V. Stalin sügavalt ja mitmekülgselt esile orgaanilise seose keele ja mõtlemise vahel ning andis sellega kaasaegsele semantilisele idealismile purustava hoobi.

J. V. Stalin näitas, et «olles otseselt seotud mõtlemisega, registreerib ja fikseerib keel sõnades ja sõnade ühendamises lauseteks mõtlemise töö tulemusi, inimese tunnetamistöö edusamme, ja teeb seega võimalikuks mõtete vahetamise inimühiskonnas»¹.

J. V. Stalin rõhutas, et mõtted ei teki inimese peas ilma keelelise materjalita, paljalt, ilma keelelise kestata, vaid keelelise materjali baasil, keeleliste terminite ja fraaside baasil. «Paljaid mõtteid, mis on vabad keelelisest materjalist, vabad keelelisest «looduslikust materias» — ei ole olemas.»²

Neid marksistlikke seisukohti kinnitavad täielikult kaasaegse teaduse andmed, mis õpetab, et peaaegu koore normaalne töö on nii mõtlemise protsessi kui ka kõneprotsesside vajalikuks tingimuseks. Väljendades oma mõtteid sõnades, tükeldavad inimesed mõtete sisu, seavad sisse kindlad suhted nende tükeldatud osade vahel jms. Inimese mõtlemine on seetõttu üheaegselt diskursiivne (tükeldatud) ja verbaalne (sõnaline).

Inimkonna arengu iga uue etapiga arenes ka keel, rikastus tema sõnavara ja täiustus grammatiline vorm. Nii näiteks avaldus tegelikkuses eksisteerivate nähtuste ja asjade vaheliste seoste mitmesuguste vormide tunnetamine inimeste poolt keele rikastumises uute pöörd sõnadega, ees sõnade ja lausete süsteemi pidevas keerulisemaks muutumises — rindlauseid asendati järk-järgult põimlausetega jne.

Kõik need ja paljud teised teadusele hästi tuntud faktid keele ja mõtlemise arenemise ühtsusest lükkavad semantikud, kes oma tegevusega ei teeni teaduse eesmärke, vaid

¹ J. S t a l i n, Marksism ja keeleteaduse küsimused, 1953, lk. 42.

² Sealsamas, lk. 74.

kaasaegsete reaktsiooniliste klasside eesmäärke, otsustavalt kõrvale.

Eriti ägedalt tungivad semantikud kallale marksismi teesile keele ühiskondlikust iseloomust, viies ta tagasi puhtbioloogilistele teguritele: organismi reaktsioonide kogusummale, selliste füsioloogiliste protsesside avaldustele, nagu hingamine, toitumine jne. Seega ühineb neil äärmine subjektiivne lähenemine äärmiselt vulgaarse füsiologismiga, mille järgi kõne pole midagi muud kui kurgu ja kõigi teiste elava organismi kehaliigutuste vahelise seose väljendus. Selle asemel, et tuletada keelt inimeste ühiskondliku elu tingimustest, inimestevahelise mõtetevahetamise vajadusest, nagu seda teeb tõeline keeleteadus, tõestavad semantikud koos kaasaegsete Ameerika Ühendriikide reaktsiooniliste psühholoogide ja bioloogidega, et keel funktsioneerivat ainult selleks, et koordineerida ühe organismi käitumist teise organismi käitumisega, mitte aga mõtete vahetamiseks.

Seda näitavad kujukalt juba nimetatud semantikute Hayakawa ja Chase'i väljendused. Raamatus «Keel mõtlemises ja tegevuses» ütleb Hayakawa, et «ühiskondi, loomi ja inimesi võib vaadelda kui ülisuuri koostöötavaid närvisüsteeme». Samastades inimest ja inimühiskonda loomariigiga, püüab Hayakawa tõestada, et inimeste keele ja loomade poolt kasutatavate signaalide vahel pole mingisugust printsiipiaalset, kvalitatiivset erinevust. Erinevus on nende vahel ainult kvantitatiivne, kinnitab Hayakawa. Ta ütleb: «Sel ajal, kui loomad kasutavad ainult mõningaid piiratud hüüdeid, kasutavad inimolendid äärmiselt keerukat lalisemise, vilistamise, vulisemise, kaagutamise, lõhna ja kära süsteemi, ühe sõnaga kõiki, mida nimetatakse keeleks, mille abil inimesed väljendavad ja annavad teistele üle seda, mis toimub nende närvisüsteemis.»

Niisiis pole Hayakawa arvates sõnad, millest koosneb kõne, ja ka kõne ise tervikuna mitte mõtete üleandmise vahend, vaid kõigest mingisugune primitiivsete märkide süsteem, mis väljendavad inimeste subjektiivseid olukordi, mis on samased nendele olukordadele, mis on olemas loomadel. Just sellepärast kinnitab Hayakawa edasi, et keel on üks organismi (loomade ja inimese) võitlusvahend oma säilitamise eest.

Hayakawa kordab sisuliselt Chase'i, kes muide deklareeris, et «inimene, samuti nagu kass, arendas oma keelt, mis

võib aidata ja aitas tal leida teed teda ümbritsevas „makroskoopilises maailmas». Nii nagu kassi jaoks, nii on ka inimese jaoks keel ellujäämise vahend võitluses oma-sarnastega, kinnitab Chase.

Niisiis, inimese keel ei erine lehma ammumisest, lamba määgimisest, kassi näugumisest jne. — sellised on häraste semantikute viimased «leiutused». Ja kui semantikud viivad inimese looma tasemele teoorias, siis nende peremehed — imperialistid — püüavad teostada seda praktikas, käsitledes töötajaid ainult kui kasusaamise vahendit, kui kahuriliha, kasvatades inimesi sõduriteks-mõrtsukateks, kes kuulekalt täidavad oma ülemuste käske, laskumata mõtisklustesse ja aruteludesse nende käskude sisu ja tähenduse üle.

Marksism õpetab, et keel tekib algusest peale kui ühiskondlik nähtus, mis areneb oma seaduste kohaselt; need seadused väljendavad neid muudatusi, millised toimuvad inimühiskonna ajaloos: «Keel kuulub ühiskondlike nähtuste hulka, mis toimivad kogu ühiskonna olemasolu ajal. Ta sünnib ja areneb ühiskonna sündimise ja arenemisega. Ta sureb koos ühiskonna surmaga. Väljaspool ühiskonda ei ole keelt. Sellepärast võib keelest ja tema arenemise seadustest aru saada ainult sel juhul, kui teda uuritakse lahutamatus seoses ühiskonna ajaloo, rahva ajaloo, kellele kuulub uuritav keel ja kes on selle keele looja ja kandja.»¹

Marksism näitab, et töö kõrval oli keel üks nendest jõududest, mis «aitasid inimestel eralduda loomariigist, ühineda ühiskondadeks, arendada oma mõtlemist, organiseerida ühiskondlikku tootmist, edukalt võidelda loodusjõududega ja jõuda selle progressini, mis meil on praegusel ajal»².

Inimesed alustavad sellest, et vallutavad tegevuse abil välismaailma kindlad esemed ja rahuldavad seega oma vajadusi. Järelikult alustavad inimesed tootmisest, mis on alati ühiskondlik ega saa olla teistsugune. Tootmistegevuse protsessis mitmesuguste esemete võime mingisugusel viisil rahuldada inimlikke vajadusi sööbib inimese peaausse kindlate kujutelmade, mõistete, asjade maailma omaduste üldistuste näol. Neid üldistusi väljendatakse sõnade abil, mis on suhtlemise, mõtetevahetamise tööriistaks, vahen-

¹ J. Stalin, Marksism ja keeleteaduse küsimused, lk. 41.

² Sealsamas, lk. 88.

diks. Sõnaline nimetus ainult väljendab kujutluse näol seda, mille korduv tegevus on muutnud kogemuseks, ütleb Marx. Niisiis, keel etendas inimeste ühiskondlikus elus ülisuurt osa mitte omaette, mõtlemisest, inimeste ühiskondliku elu tingimustest mitte isoleeritult, nagu seda ette kujutavad semantikud, vaid kui inimestevahelise mõtete vahetamise võimas relv, kui inimeste ühendamise vahend kollektiividesse nende ühiseks tootmiseks ja võitluseks.

Määratu suur tähtsus keele osa mõistmiseks ühiskonna arenemises ning inimese keele ja loomade poolt kasutatavate biofüsioloogilist laadi signaalide kvalitatiivse erinevuse mõistmiseks on suure vene füsioloogi I. P. Pavlovi poolt esitatud ja põhjendatud õpetusel esimesest ja teisest signaalsüsteemist.

Selle õpetuse kohaselt tajuvad loomad tegelikkust ainult esimese signaalsüsteemi abil, s. o. esemete ja väliskeskkonna nähtuste otsese mõjumise tagajärjel tundeorganitele. Kui loomad saavad ümbritseva maailma kohta signaale tundeorganitega tajumise teel, siis inimene saab peale selle signaale välismaailma kohta ka kõne abil. Inimese määratu suur eelis loomaga võrreldes, märgib I. P. Pavlov, seisab võimes omada üldisi mõisteid, mis kujunesid sõnade abil (aja, ruumi mõiste). Ettekandes «Kõrgema närvitegevuse füsioloogia» ütles I. P. Pavlov, et kui maailma peegeldavad inimese aistingud ja kujutlused on inimeste jaoks esimesed ja sealjuures konkreetsed tegelikkuse signaalid, siis kõne — need on teised signaalid, signaalide signaalid, mis kujutavad endast tegelikkusest abstraherumist ja võimaldavad üldistust. See moodustab meie, spetsiifiliselt inimliku, kõrgema mõtlemise. Teist signaalsüsteemi nimetas Pavlov «inimestevahelise signalisatsiooni» süsteemiks, mis tekkis inimindiviididevahelise suhtlemise vajadusest. Seoses teise signaalsüsteemiga areneb mõtlemine — psüühilise tegevuse kvalitatiivselt uus omadus, mis teeb inimese käitumise teadlikuks ja läbimõelduks. Selle süsteemi abil arenevad mõisted, arvamused ja järeldused, inimlik võime abstraktselt-loogiliseks mõtlemiseks, mis loomadel puudub. Inimestel areneb laialdane võimalus oma kogemuste üleandmiseks üksteisele, kehtestatakse teaduse ja tehnika arenemises järjekestvus. Kõik see eraldab kvalitatiivselt, printsiipiaalselt inimese keelt nendest biofüsioloogilistest signaalidest, milliseid võib kohata loomadel.

Niisiis lükkab kaasaegne loodusteadus semantikute inimvaenuliku filosoofia täielikult ümber. Kõik semantikute väited näitavad, et nad on teaduse ja inimkonna verivaenlased.

Semantikute voluntarism

Semantikud omistavad sõnadele müstilise jõu, kuulutades nad asjade ja nähtuste loojateks, mitmesuguste ühiskondliku ja inimeste isikliku elu sündmuste loojateks ja põhjusteks. Nad kinnitavad, et keel näiliselt «määrab faktiliselt reaalsuse iseloomu». Semantikud esinevad voluntarismi — subjektiivse idealismi eriliigi kaitsjate ja propageerijatena, mis levis laiaulatuslikult juba möödunud sajandil.

Voluntarism kujutab endast sellist subjektiivse idealismi vormi, mis absolutiseerib inimese tahet, käsitledes teda kui maailma põhialust.

See müstiline tahe on voluntaristide seisukohalt absoluutne, toimiiv, aktiivne alus, kogu tegelikkuse looja. Voluntaristid eitavad täielikult looduse ja tema seaduspärasuste objektiivset olemasolu. Nende seisukohalt saab inimene loodusele seadusi mitte ainult dikteerida, vaid ka luua neid oma soovi kohaselt. Voluntarismi reaktsiooniline sisu avaldub erilise jõuga tema vaates isiksuse osale ajaloos. Isiksused olevat võimelised ainuüksi oma tahtega määrama ajaloolise arengu käiku.

Semantikud püüavad kinnitada voluntarismi nendele iseloomuliku argumentatsiooni abil. Sõnadel, väidavad nad, on võime luua asju ja nähtusi. (Meenutame, et asju ja nähtusi käsitlevad semantikud mitte kui objektiivselt eksisteerivaid, vaid kui inimese subjektiivset kogemust). Nii kinnitab ameerika semantik Stuart Chase, et niisugused sõnad, nagu «seadus», «progress», «isamaa», «rahvus», «kapitalism», «kommunism», «fašism» jne. tekkisid enne, kui inimesed ekslikult hakkasid neid võtma millegi neist väljaspool ja neist sõltumatult eksisteeriva tähendusena. «Abstraktsed terminid,» ütleb Chase, «personifitseeruvad, et muutuda teaduslikeks, võitlevateks reaalsusteks.» ««Kapitalism» ja «printsiibid» luuakse meie peades keele abil ja viimase abil nad objektiviseeruvad,» kirjutab ta teises kohas. Sellised sõnade muutumised, nagu püüab

tõestada Chase, viivad tegelikult inimesi kõige tõsisemate segaduste ja katastroofideni. Võttes sõnu reaalsete asjade ja nähtustena, asuvad inimesed omavahelisse võitlusse nende või teiste sõnade poolt või vastu, mõeldes, et sellega võitlevad nad asjade endi poolt või vastu.

Semantikud kinnitavad järelikult, et mitte sõnad ei ole vastavuses reaalsusega (mida semantikud viivad tagasi inimeste subjektiivse kogemuse kogusummale), vaid vastupidi, reaalsus sõltub neist, luuakse nende poolt. Sõnad, omamata ise mingisugust tähendust, kujundavad ka inimeste vaimset maailma. «Sõnad, nii nagu neid inimene kasutab ja võtab, kui ta räägib teistega,» kirjutab Hayakawa, «kujundavad peamiselt tema veendumused, tema eelarvamused, tema ideaalid, tema vaimustuse. Nad loovad moraalse ja intellektuaalse atmosfääri, milles ta elab — tema semantilise ümbruskonna.»

Sellest lähtudes püüavad semantikud anda seletuse kõigile maailma ajaloo faktidele, ajalooliste isiksuste, kirjanudlike tegelaste tegudele. Nii näiteks on ajakirja «E. T. C.» 1952. a. ilmunud teises köites avaldatud kellegi S. Whinegarteni artikkel, mis on pühendatud kreeka dramaturgi Euripidese tragöödia kangelanna Medea käitumise analüüsile. Tragöödia süžee põhineb legendil, milles jutustatakse sellest, kuidas Kolhiida kuninga tütar Medea armus kreeka kangelasesse Jasoni, aitas tal muretseda oma isa valdustest «kuldvillakut», seejärel aga põgenes Jasoniga Kreekasse. Seal sünnitas Medea kaks last. Kuid Jason murdis Medeale truudust, armudes Korüntose kuninga Kreontose tütresse. Armukadedusest ja kättemaksuihast vallatuna tappis Medea Jasoni pruudi ja ta isa, seejärel ka oma lapsed.

Whinegarten kinnitab, et kättemaksuiha tekkis Medeal mitte reaalsete põhjuste tagajärjel, vaid sellepärast, et Medea sattus selliste sõnade, nagu «kättemaks», «armukadedus», «hävitamine» jne. hüpnootilise mõju alla. «Kõiki tragöödias toimuvat,» ütleb Whinegarten, «saab kõige paremini seletada Medea semantilise puhangu toimega... tema poolt asjade hindamine ja tema käitumine baseeruvad haigusel, mida võib analüüsida semantilise haiguse mõistetes.» Medea julm käitumine on pealetükivate ideede tulemus, mis tekivad tema peale vastavate sõnade mõjumise tagajärjel. Nii näiteks sõna «haledus», kirjutab Whinegarten, «ajab Medeale hirmu peale; sel

sõnal iseenesest on maagiline mõju ja ta sunnib teda minema kohutavatele tegudele».

Kandudes hallist muinsusajast kaasaega, teatavad semantikud ühel häälel, et kapitalism, monopolistide püüdlused maksimaalse kasumi järele, töötajate ekspluateerimine, rahvamajanduse militariseerimine jm. ei eksisteeri reaalselt, et «kapitalism», «maksimaalne kasum», «ekspluateerimine», «laostumine», «vaesumine» jne. on ainult «kahjulikud» sõnad, mis sünnitavad inimestes pealetükkiva idee samasuguste kahjulike asjade ja nähtuste reaalse olemasolu kohta.

Semantikud arutlevad siin samuti, nagu arutlevad kõik idealistid: nende jaoks reaalsus ei eelne aistingutele, printsiipidele ja sõnadele, vaid vastupidi, aistingud, printsiibid ja sõnad sünnitavad reaalsust.

Eitades looduse ja ühiskonna reaalselt olemasolu, eitavad semantikud samuti ka nendele omaseid objektiivseid seaduspärasusi. Sellega esinevad nad teaduse verivaenlastena. Eitades seda, et teaduse seadused on sõltumata inimese tahtest toimuvate objektiivsete protsesside peegelduseks, kriipsutavad nad läbi teaduse üldse, eitavad ta vajadust inimese jaoks.

Oma äärmist subjektivismi ja voluntarismi looduslike ja ühiskondlike nähtuste käsituses arendavad semantikud nendele iseloomulikul alusel — keeleliste mõistetega, sõnadega, terminitega, märkidega jne. spekulatsioonil.

Ajaloo aluseks, kinnitavad semantikud, on sisutud sümbolid, sõnaline sümboolika, või, nagu nad räägivad, «sümboolne protsess». «Igal pool, kuhu me ka ei suunaks oma pilgu, näeme me sümboolset protsessi tegevuses. Sümboolne protsess on tunginud inimese ellu, nii kõige primitiivsemates kui ka kõige tsiviliseeritumates ajalootasemetes,» ütleb Hayakawa.

Kõik need semantikute arutlused on lausa väljamõeldis. Ükski kainelt mõtlev inimene ei saa eitada ega eita sõnade üht või teist mõju inimesele. Kuid igale arukale inimesele on teada, et sõnad mõjutavad meid ainult selle sisu tõttu, mis nendes peitub, selle tõttu, et sõnad peegeldavad reaalse tegelikkuse kindlaid külgi. Sõnad omaette aga ei tähenda absoluutselt midagi.

Semantikute väljamõeldised juhivad töötajate tähelepanu kõrvale kaasaegse kapitalismi olemuses endas peituvate kaasaegsete korralageduste, konfliktide, ühiskondlike

vapustuste ja sõdade tõeliste põhjuste arusaamisest sõnade kohta toimuvate tühiste arutluste valdkonda. «Uus teadus (nii nimetavad semantikud oma filosoofiat. — P. T.) deklareerib, et kõik inimkonna maise elu hädad on suures osas, kui mitte peamiselt, inimeste võimetuse tagajärjeks üksteisest aru saada,» ütleb semantik North. «Ja see teadus,» jätkab ta, «kinnitab, et tervenemist võib saavutada kui mitte kohe, siis võrdlemisi kiiresti suhtlemisvahendite, s. o. keele parandamise teel.» Lingvistlikud lahkkelid inimeste isiklikus elus, ütleb äge semantik Koržibski, «viivad sisemistele patoloogilistele konfliktidele, eraelus põhjustavad nad perekondlikke arusaamatusi ja rahulolematust ja ühtlasi ka närvihäireid, ühiskondlikus elus põhjustavad nad poliitilisi tülisid ja revolutsioone... rahvusvahelistes suhetes põhjustavad nad vastastikust mittemõistmist, kahtlusi, kokkuleppe saavutamise võimatust, sõdu, maailmasõdu, kaubanduslikke sõdu».

Tõeline keeleteadus ei eita seda, et mitmesugused ühiskondlikud rühmad mõjutavad keelt, kannavad temasse oma spetsiifilised sõnad ja väljendused. Nende rühmade esindajad saavad erinevalt aru mõningatest sõnadest ja väljendustest. Kuid sellest ei tulene sugugi, et erinevused spetsiifilistest sõnadest ja väljendustest arusaamises võivad omada tõsist tähtsust ühisele üldrahvalikule keelele. Nagu näitab keeleteadus, on spetsiifilisi sõnu ja väljendusi, mis on iseloomulikud ainult kindlate ühiskondlike rühmade esindajatele, samuti aga ühtedest ja samadest sõnadest mitmesuguse arusaamise juhtumeid väga vähe — ligi üks protsent kogu keelise materjali suhtes. Sõnade ja väljenduste kogu ülejäänud hulk, samuti nagu nende mõistmine, on ühine kõigile ühiskonna liikmeile. Peale selle alluvad kõik sõnad ja väljendused ilma igasuguse erandita ühise rahvusliku üldrahvaliku keele grammatika reeglitele. Kõik need faktid lükkavad täielikult ümber semantikute väljamõeldise sellest, et ühiskonnas eksisteerivad täiesti erinevad arusaamised sõnadest ja väljendustest ja et see näiv erinevus sõnade mõistmises on sotsiaalsete konfliktide ja vapustuste tähtsaimaks põhjuseks.

Vastupidi semantikute väljamõeldistele näitab ajalugu ja tõeliselt materialistlik keeleteadus, et keel pole kunagi, ühelgi ajaloolisel epohhil olnud ajalooliste konfliktide, sõdade ja revolutsioonide põhjuseks. Keel oli ja on alati inimliku suhtlemise võimsaks vahendiks. Ilma keele kui

suhtlemise vahendita, mõtete vahetamise vahendita inimeste vahel pole võimalik inimese tööalane tegevus, ühiskondlik elu.

Semantikute arutlused sõnade maagilisest jõust, missugused sõnad suutvat juhtida ühiskondlikku elu, olla ühiskondliku arenemise organiseerivaks või desorganiseerivaks jõuks, pole mitte midagi muud kui idealistlikud väljamõeldised, mis restaureerivad ürgaegsete inimeste naiivseid kujutlusi sõnadest. Nende kujutluste järgi on sõnadel eriline maagiline mõte ja nad võivad mõju avaldada inimeste saatusele.

Metslaste naiivsest usust sõnade jõusse annavad tunnistust paljud teadlased-reisijad. Nii kirjutab inglise teadlane Frazer:

«Kui Uus-Britannia sulka hõimu pärismaalased lähenevad oma vaenlaste territooriumile, kes kuuluvad gakteide hõimu hulka, jälgivad nad tähelepanelikult seda, et mitte nimetada nende nime; vastasel korral võivad vaenlased nendele kallale tungida ja nad tappa. Samal ajal kutsuvad nad oma vaenlasi sõnaga «lapsik», mis tähendab «mäदानevad puutüved». Nad kujutavad ette, et vaenlasi nii nimetades teevad nad nende käed ja jalad sama puisteks kui puujuured... Nad arvavad, et mõnda haigust või häda tähendavate sõnade häälendamise lihtne fakt tekitab vaenlastele sellesama häda homöopaatiliselt kauge maa pealt.»

Kuid kas ei arutle samuti nagu metslased kaasaegsed ameerika-inglise imperialismi diplomeeritud kannupoisid — härrad semantikud? Metslase usk sõnade kõikvõimsasse jõusse on semantikute filosoferimise ja nende kaasaegse kapitalismi «parandamise» projektide aluseks.

Töötajaid petta püüdes kinnitavad semantikud, et kui võtta kasutuselt laiade rahvahulkade poolt vihatud sõna «kapitalism» ja asendada ta teisega, siis päästab see kapitalistliku süsteemi temale omastest vastuoludest, töötajad lakkavad kapitalismi vihkamast, ja ei tunne kapitalistlikku rõhumist. Semantikute jõuk murrab juba palju aastaid selle «probleemi» kallal pead.

1951. aastal ajakiri «This Week Magazin», mis ilmub 10 miljonis eksemplaris miljardäride rahadega, kuulutas: «On vaja uut nimetust kapitalismi jaoks.» Uue nimetuse vajadust kapitalismi jaoks selgitas ajakiri järgmiselt: «Üheaainukese sõna asendamine võib muuta kogu ajaloo käiku... See sõna on kapitalism.» Ajakiri tegi ettepaneku nimetada

kapitalism «majanduslikuks demokraatiaks», «tööstuslikuks demokraatiaks», «distributismiks», «mutualismiks», «produktivismiks» jms.

1952. aasta lõpul ühe suurima Ameerika Ühendriikide kirjandusliku ajakirja «Saturday Revue of Literature» ühes numbris oli paigutatud S. Browni, Rockefelleri miljardäride korporatsiooni kuuluva kompanii «Standard Oil» direktori artikkel «Bisnessi uuest filosoofiast». Selles artiklis püüab autor, kasutades semantilisi võtteid, tõestada, et termin «kapitalism» on kaasaegsele Ameerikale rakendatult ammu vananenud ja sellepärast tuleb ta asendada teisega. Selle tagajärjel kapitalism lakkab (!) olemast kapitalism, muutub millekski teiseks, näiteks kristlikuks sotsialismiks.

Semantikud sidusid end lahutamatuks ameerika fašismi, avaliku ja kõige jultunuma Ameerika Ühendriikide finantskapitali terroristliku diktatuuri kaitsmisega. Varjates Ameerika Ühendriikide imperialistliku kodanluse fašiseerimist, soovivad semantikud lihtsatele inimestele vabaneda kõigepealt sõna «fašism» türanniast, pärast seda, nagu nad kinnitavad, kaob iseenesest hirm fašismi ees, või õigemini, inimeste naiivne usk fašismi reaalsesse eksisteerimisse.

On iseloomustav, et paljud imperialistlike maade ametlikud esindajad kasutavad oma reaktsiooniliste positsioonide kaitsmiseks semantikute argumente. Nii näiteks astusid Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia esindajad Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis välja Nõukogude ettepanekute vastu, et on vaja võidelda fašismi vastu, sellel alusel, et sõna «fašism» olevat ebamäärane ja sellepärast seavad mitmesugused inimesed sellesse erineva mõtte. Fraasidega sõna «fašism» ebamäärasusest varjavad ameerika-inglise diplomaadid fašismi kasvamise ja taasünni protsessi.

Täpselt samuti püüavad ameerika-inglise imperialistid mitmesuguste sofismide ja sõnaliste trikkide abil segi ajada agressiooni mõistet: Ameerika agressiooni ohvri kuulutavad nad agressoriks, endid aga püüavad nad kujutada süütute tallekestena.

Nii viisid ameerika imperialistid, olles valla päästnud sõja korea rahva vastu, Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis läbi häbiväärse otsuse, mis kuulutas agressoriks mitte ameerika imperialistid, vaid ... korea rahva.

Püüdes segi ajada agressiooni mõistet, «töestasad» ameerika diplomaadid Ühinenud Rahvaste Organisatsioonis, et agressiooniks pole mitte ainult ühe riigi kallaletung teisele, vaid ka klassivõitlus, kodusõda jne.

Nii püüavad ameerika imperialistid piiritult laiendada agressiooni mõistet, et sellega välja tõrjuda tema tõeline sisu.

Rahupooldajate II Ülemaailmne Kongress rõhutas oma üleskutses Ühinenud Rahvaste Organisatsioonile vajadust paljastada agressorite katsed segi ajada agressiooni mõistet ja märkis, et «agressioon on selle riigi kuritegelik akt, kes esimesena kasutab relvastatud jõudu teise riigi vastu, ükskõik millisel ettekäändel»¹.

Kõigist ühiskondlikest vastuoludest, konfliktidest ja sõdadest vabanemiseks teevad semantikud ettepaneku teostada keelereform, muuta sõnade kasutamise viisi. Nad kutsuvad üles võitlema «halbä keele» vastu, täpsemalt, kaasaegsete rahvuskeelte vastu.

Nii esinevad semantikud paadunud kosmopoliitidena, assimilaatoritena, kes tallavad jalge alla rahvuste õigused ja püüdlused iseseisvaks ning sõltumatuks olemasoluks. Nii teatab semantik Glücksberg, et kaasaegsetes tingimustes on rahvuskeeled muutunud pigemini takistuseks kui abiks inimestevahelistes suhetes. Seepärast nõuavad semantikud rahvuskeelte kaotamist ja ühtse maailmakeele kehtestamist kõigile maailma rahvastele. Ameerika semantik Strauss kuulutas niinimetatud «kiberneetika» — pseudoteaduse — ajastu saabumisest, mille ülesandeks olevat asendada kaasaegsed keeled mitmesuguste inimeste eest rääkivate ja mõtleivate masinatega. Kiberneetik Winer teatas tema poolt matemaatilise keele ja «mõtleva» masina leiutamisest, mis peavad vabastama inimese nii mõtlemise kui ka rääkimise vajadusest.

«Rääkivate» ja «mõtleivate» masinate küsimuse kohta, mille ülesandeks olevat elusate inimeste asendamine, on Ameerikas ja mõnedes teistes kapitalistlikes maades loodud juba küllalt laiaulatuslik «kirjandus». Paljude kodanlike ajakirjade veerud on täidetud mitmesuguste «nimekate» ja vähemtuntud pseudoteadlaste artiklitega, kus tõestatakse paremat rakendust vääriva agarusega, et nende poolt leiutatud «mõtlevad» masinad võivad ennustada rah-

¹ «Pravda», 23. novembril 1950. a.

vaste ajaloolist elu samuti, nagu baromeeter ennustab ilma. Võrreldes neid masinaid inimesega, kinnitavad nad, et inimene seisab mehhanismidest madalamal, kujutab endast vaimselt mahajäänud olendit. Arendades neid jampslikke inimvaenulikke ideid, teatab seesama Winer avalikult, et «rääkivad» ja «teadvad» masinad teevad varsti inimeste kasutamise tarbetuks, kes muutuvad oma enamikus elavateks masinateks. Rahvaste ja rahvuste lähimat tulevikku kujutab hoogusattunud kosmopoliit kui käputäie anglo-saksi rassi kõrgemate esindajate valitsemist kõigi inimeste üle, kes on viidud ainult rääkivate masinate seisundini. Niisuguses ühiskonnas, nagu sellest unistavad herrad kiberneetikud, on võimatu töötajate protest kapitalistliku ekspluateerimise vastu. Valitsevate klasside jaoks hakkavad töötama «mõtlevad» masinad ja inimesed-masinad, nürimeelsed ja hääletud.

Pole raske näha, et nende inimvaenulike väljamõeldiste aluseks on reaktsiooniline niinimetatud tehnokraatide utopia, kes väidavad, et on võimalik organiseerida tootmist ilma inimesteta. Nad esitasid ka teadusevastase idee mõtleva ja rääkiva olendi loomise võimalikkusest puhttehnilisel teel. Taolised tühised ideed pälvivad väljanaermist ja põlgust. Tuntud romaani «Gulliveri reisid» autor inglane Jonathan Swift pilkas tagedalt veel ülemöödunud sajandil kaasaegsete kiberneetikute keskaegseid eelkäijaid, kes kogu oma elu tegelesid niisuguste masinate loomise kallal, mille abil «kõige harimatum inimene, tehes väikesi kulutusi ja kulutades veidi füüsilist jõudu, võib kirjutada raamatuid filosoofia, poeesia, poliitika, õiguse, matemaatika ja jumalasõna alalt ka eruditsiooni ja ande täieliku puudumise korral».

Semantikud määrivad rahvastele kaela mõtet, et olevat valminud vajadus ja paratamatus assimileerida kõiki keeli inglise keeles ja kõiki rahvusi «anglo-saksi rahvaste ühiseses», s. t. kõigi maailma rahvaste allutamist ameerikainglise maailmavalitsemisele. Selleks, et «sundida igaühte rääkima inglise keelt», töötas semantik Ogden välja «portatiivse» inglise keele — «Basic English» — projekti. See koosneb tähtsusetust arvust sõnadest, mis kõlbavad ainult kõige primitiivsemaks jutuajamiseks. Kuid Ogden pole veel rahul «saavutatuga». Ta uhkeldab sellega, et jätkab «töötamist» oma keelelise palliatiivi sõnade arvu edasise kärpimise kallal. Ta püüab faktidest hoolimata tõestada, et seda

arengut iseloomustavat mitte keele sõnavara rikastumine, vaid vastupidi, selle kahanemine kuni miinimumini.

Asjatud katsed! Inimkonna maailma-ajalooline praktika, kaasaegne teadus on ümberlükkamatult tõestanud, et seoses tööstuse ja põllumajanduse, kaubanduse, transpordi, teaduse ja kirjanduse lakkamatu kasvuga toimub keele lakkamatu täienemine uute sõnadega, sõnavara suureneb pidevalt. Koos ühiskonna arenemisega toimub ka mõistete arvu ja vastavalt sellele sõnade arvu lakkamatu suurenemine, sest mõtlemine ei arene ilma keeleta, vaid oma keelises kehtas. Seda eitada — see tähendab minna ajaloo vastu, teaduse vastu.

Jutlustades assimilatsioonid rassist poliitikat, kõigi keelte neelamist «kõrgema» rassi keele poolt, püüavad semantikud tõestada inglise keele üleolekut kõigi teiste keelte suhtes, tema õigust pretendeerida ülemaailmse keele osale. Neid ebateaduslikke ja rahvavastaseid katseid on keeleteadus ja ajaloolised faktid paljastanud, mis näitavad, et kõik rahvuskeeled suudavad võrdselt väljendada inimete kõige keerukamaid mõtteid ja peenemaid tundeid, et rahvuskeeltele on suur püsivus ja kolossaalne vastupanu igasuguse vägivaldse assimileerimise suhtes.

Teoses «Marksism ja keeleteaduse küsimused» tõi J. V. Stalin niisuguse püsivuse näitena balkani keelte vastupanu türki assimilaatoritele, kes oma võimutsemise ajal Balkanil püüdsid risustada, purustada ja hävitada balkani rahvaste keeli. Oma võimutsemise sadade aastate vältel Balkaneil saavutasid türki vallutajad seda, et balkani keeled täienesid suure hulga türki sõnade ja väljendustega. Kuid siiski väljusid balkani keeled sellest võitlusest võitjatena. See toimus sellepärast, et balkani keelte sõnavara põhifond ja grammatiline ehitus põhiliselt säilisid.

Antud näide näitab, et rahvuskeelt ei saa muuta ja seda enam hävitada inimeste soovi ja tuju kohaselt, et kõik ameerika-inglise semantikute assimilaatorlikud taotlused on määratud täielikule läbikukkumisele.

Keel areneb seaduspärasuste alusel, mis on talle kui ühiskondlikule nähtusele omased. Neid seadusi ei saa ära kaotada ega ümber kujundada, neid ei saa ignoreerida ja ühtesid keeli subjektiivse meelevallaga ära kaotada, teisi aga teha kõigi ülejäänute üle valitsevaiks. Kui keelel ei oleks oma objektiivset seaduspärasust, kui inimesed saak-

sid oma subjektiivse soovi kohaselt teostada temas sügavaid muutusi, hävitada üks keel ja luua teine, siis kaotaks keel oma põhilise omaduse teenida mõtetevahetuse vahendina, lakkaks eksisteerimast kui ühiskondlik nähtus. Just sellepärast on semantikute reaktsioonilised katsed ära kaotada rahvuskeeled ja asendada nad ühe ülemaailmse keelega katsed kõlbmatute vahenditega.

Kuid see ei tähenda seda, et inimühiskond oleks printsiipiaalselt ühise ülemaailmse keele kui kõigi maade rahvaste vahelise mõtetevahetamise vahendi vastu. Ülemaailmne keel võib tekkida ja tekib tegelikult alles tulevases kommunistlikus ühiskonnas, kusjuures see toimub mitte korraga ja mitte ülaltpoolt dekreeteerimise korras: see toimub ilma selleta, et üks keel suruks end valitseva keelena teistele keeltele peale. Kuid ülemaailmse keele loomine on absoluutselt võimatu kapitalismi tingimustes tema rahvusliku ja koloniaalse rõhumisega, orjastamisega, rahvusvahelise umbusuga. Keelte assimileerimise poliitika, mida jutlustavad semantikud, on täielikult reaktsiooniline, ta taotleb puhastada ameerika-inglise imperialismile teed maailmavalitsemisele. See poliitika põrkab kõigi maailma rahvaste lepitamatu vihkamise ja vastupanu vastu.

Semantikud aitavad agaralt kaasa kaasaegse imperialismi silmakirjaliku sõnastiku väljatöötamisel, milles, nagu teravmeelselt märkis G. Gheorghiu-Dej, «röövimine kannab süütut nimetust «abi», koloniaalset ekspluatatsiooni nimetatakse «tsivilisatsiooniks», vägivalda ja avaliku agressiooni aktide poliitikat — «rahulikuks koostööks» ja «kaitsevahenditeks»».

Uue maailmasõja propagandat nimetavad semantikud «mõningate inimeste poolt oma arvamuse avaldamise vabadust rahvusvahelise poliitika küsimustes». Sõjaliste baaside ehitamist võõraste maade territooriumil ameerika militaristide poolt, millel on ilmselt vallutuslikud eesmärgid, nimetavad imperialistid «kollektiivse julgeoleku abinõuks» jne.

Semantikud mõtlevad välja ja lasevad käiku igasuguseid uusi sõnu selleks, et varjata vanade, kuid täiesti täpsete ja rahva hulgas laialdaselt levinud sõnade olemust ja tähendust ning nendes sõnades väljendatud mõisteid, millel on kaasaegsele inimkonnale eluline tähtsus. Näiteks niisugused sõnad ja mõisted, nagu «rahvuslik sõltumatus», «normaalne maailmakaubandus», «rahupüüdlus» jt. ristsid

semantikud, nende järel aga kogu kaasaegne ameerika ajakirjandus, meelega ühe arusaamatu sõnaga «neutralism». Iga ausat ameeriklast, kes astub välja rahu ja teiste rahvaste rahvusliku sõltumatuse kaitseks, süüdistavad ameerika reaksionäärid kohe neutralismis, seades sellesse sõnasse igasuguse, nendele kasuliku mõtte. Sellise kelmusvõtte tagajärjel said ameerika reaksionäärid uued juriidilised argumendid arvete õiendamiseks Ameerika eesrindlike inimestega. Võitluse sildi all mingisuguse tundmatu neutralismi vastu on hõlpus areteerida, vangistada, trahvida kõiki ameerika reaksionääridele ebameeldivaid ausaid inimesi, kes võitlevad rahu, rahvademokraatia ja sotsiaalse õigluse eest.

Niisugust reaksioonilist mõtet sisaldab semantika, mis kujutab endast tänapäeva subjektiivse idealismi kui ameerika imperialistide käes oleva mürgise relva üht kõige moodsamat eriliiki.

S I S U K O R D

Semantikud — filosoofia ja teaduse likvideerijad	6
Semantikute väljamõeldised keelest ilma mõtlemiseta ja mõtle- sest ilma keeleta	17
Semantikute voluntarism	24

Toimetaja P. Freidin.

Tehniline toimetaja
M. Aardma.

Korrektorid
L. Golberg ja
V. Vaikjärv.

Ladumisele antud 14. IX 1954.
Trükkimisele antud 4. XI 1954.
Trükiarv 6000. Paber 54×84, 1/16.
Trükipoognaid 2,25. Formaadile
60×92 kohaldatud trükipoog-
naid 1,85. Arvutuspoognaid 1,87.
MB-17991. Trükikoda „Bolševik“
Viljandi, V. Kingisšepa 31/26.
Tellimise nr. 2194

На эстонском языке.

Hind rbl. 1.20

Rbl. 1.20

A-17346
186 II

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00463707 2